

**Видавнича група «Наукові перспективи»**

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів  
наук із державного управління»**

**Громадська організація «Асоціація науковців України»**

***«Наука і техніка сьогодні»***

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,  
Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»)*

**Випуск № 6(6) 2022**

**Київ – 2022**

**Publishing Group «Scientific Perspectives»**

**Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences  
in Public Administration»**

**Public organization «Association of Scientists of Ukraine»**

***"Science and technology today"***  
*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,  
"Technology" series, "Physical and mathematical sciences" series)*

**Issue № 6(6) 2022**

**Kiev – 2022**

«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,  
Серія «Техніка»,  
Серія «Фізико-математичні науки»): журнал. 2022. № 6(6) 2022. С.440.



*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права*

*Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії наук Азербайджану, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»*

*Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.06.2022, № 6/6-22)*



Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

**Головний редактор:** Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна).

**Редакційна колегія:**

- Артемчук Володимир Олександрович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (Київ, Україна);
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
- Бірюкова Тетяна Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна);
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна);
- Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
- Дівізніук Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна);
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна);
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна);
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна);
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна);
- Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна);
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна);
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна);

- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
- Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
- Куніцький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
- Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
- Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна);
- Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту Рівненського державного інституту культури (Рівне, Україна);
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна);
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна);
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна);
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща) ;
- Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна);
- Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Охріменко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
- Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрощення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);
- Саложніков Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна);
- Синиціна Юлія Петрівна - кандидат технічних наук, PhD, доцент кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна);
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна) ;
- Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна) ;
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна);
- Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України ((Київ, Україна);
- Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна);
- Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна);
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна);
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна);
- Шеремет Інєса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна);
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна);
- Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

## ЗМІСТ

### **СЕРІЯ «Економіка»**

- Гирич С.В.** 12  
СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ КЛАСТЕРНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
- Дудченко А.В., Прокопенко І.Р.** 23  
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ  
ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ
- Капустян В.О., Кравчук В.В.** 32  
ІТ-ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА  
ПЕРСПЕКТИВИ
- Кондрат І.Ю., Блага О.В.** 46  
ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ ПОРТФЕЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ  
ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ
- Раунов Р.Б.** 55  
ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЯХ В  
УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
- Рудич Л.В., Стеценко В.В., Шановалов В.О.** 62  
ЕФЕКТИВНИЙ РЕКРУТИНГ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ  
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
- Цеслів О.В.** 70  
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЕКОНОМІЦІ

### **СЕРІЯ «Педагогіка»**

- Карпова О.О., Bublyk V.V.** 79  
CORE APPROACHES TO TEACHING A FOREIGN LANGUAGE AT  
UNIVERSITIES IN THE ERA OF DIGITALIZATION
- Бахмат Н.В.** 89  
ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ  
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО  
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА



<b>Братко М.В., Козир М.В.</b> ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	101
<b>Вишар Є.В., Клеценко Л.В., Гета А.В.</b> СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	114
<b>Гасюк І.Л., Дарманська І.М.</b> КОРУПЦІЙНІ СХЕМИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ	123
<b>Гасяк М.С.</b> ПРО ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	138
<b>Глухамнюк О.В.</b> КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДІЙСНЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ-ПРИКОРДОННИКАМИ	151
<b>Гречаник Н.І., Гречаник С.В.</b> ДО ПИТАННЯ ПРО ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	158
<b>Гринь О.Р., Гринь А.Р.</b> ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОСТІ У СПОРТСМЕНІВ	167
<b>Кривонос О.М., Жуковський С.С., Кривонос М.П.</b> ПОРІВНЯННЯ СЕРЕДОВИЩ ВІЗУАЛЬНОГО ПРОГРАМУВАННЯ РОБОТІВ ДЛЯ ПОТРЕБ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	175
<b>Кричківська О.В., Хренова В.В., Гончар Н.П.</b> ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	188
<b>Мельничук Л.Б., Шкабаріна М.А., Марчук О.О.</b> РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ІДЕАЛУ ВИКЛАДАЧА ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО ТА ДРУГОГО РОКУ НАВЧАННЯ	198

УДК 378.091.011.3-057:001.895

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6\(6\)-101-113](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-6(6)-101-113)

**Братко Марія Василівна** доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії педагогіки, Київський університет імені Бориса Грінченка, Бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02094, тел.: (044) 295-34-73, <https://orcid.org/0000-0001-7162-2841>

**Козир Маргарита Валентинівна** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки, Київський університет імені Бориса Грінченка, Бульвар І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02094, тел.: (044) 295-34-73, <https://orcid.org/0000-0001-8402-2589>

## ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

**Анотація.** У статті йдеться про місце педагогічної інноватики в змісті підготовки майбутніх викладачів вищої школи. Наголошено на тому, що освітні інновації сьогодні мають бути спрямовані в першу чергу на зміну характеру взаємодії педагогів та здобувачів освіти, віддаючи перевагу суб'єкт-суб'єктній взаємодії, побудові мереж співпраці; динамічне прийняття педагогічних рішень на основі актуальних навчальних досягнень здобувачів освіти; упровадження стратегій активного навчання; використання прикладів з реального життя; сприяння формуванню позитивної мотивації щодо навчання в усіх учасників освітнього процесу; ефективне використання технологій, в тому числі і цифрових.

Визначено інноваційну педагогічну діяльність як нові або змінювані теорії та практики викладання, навчання та оцінювання для сучасного світу, які часто уможливаються або підтримуються технологіями. Презентовано досвід упровадження навчального курсу «Педагогічна інноватика» у підготовку майбутніх педагогів за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи» за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка на базі кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Засвідчено необхідність оновлення змістової та процесуальної зазначеної підготовки в контексті розвитку інновацій в освіті; необхідність розвитку критичного мислення й емоційного інтелекту викладачів ЗВО і здобувачів освіти в умовах кризової ситуації в країні; забезпечення інформаційної безпеки й дотримання правил інформаційної гігієни на особистому рівні, рівні освітніх установ, державному рівні тощо.



**Ключові слова:** інноватика; інноваційна педагогіка; інноваційна педагогічна діяльність; інформаційно-комунікаційні технології; лідерство; лідерство в освіті.

**Bratko Mariia Vasylivna** Doctor of Science in Pedagogy, Associate Professor, Professor of the Department of Theory and History of Pedagogy, Kyiv Borys Grinchenko University, I.Shamo Boul., 18/2, Kyiv, 02094, tel.: (044) 295-34-73, <https://orcid.org/0000-0001-7162-2841>

**Kozyr Margarita Valentynivna**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and History of Pedagogy, Borys Hrinchenko University of Kyiv, I.Shamo Boul., 18/2, Kyiv, 02094, tel.: (044) 295-34-73, <https://orcid.org/0000-0001-8402-2589>

### **PEDAGOGICAL INNOVATION IN THE CONTENT OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION**

**Abstract.** This article deals with the place of pedagogical innovation in the content of training future teachers of higher education. It is emphasized that educational innovations today should be aimed primarily at changing the nature of interaction between teachers and students, giving preference to subject-subject interaction, building cooperation networks; dynamic decision-making on the basis of current educational achievements of students; implementation of active learning strategies; use real life examples; promoting the formation of positive motivation for learning in all participants in the educational process; effective use of technologies, including digital.

Innovative pedagogical activities are defined as new or changing theories and practices of teaching, learning and assessment for the modern world, which are often made possible or supported by technology. The experience of introducing the course "Pedagogical Innovation" in the training of future teachers in the educational-professional master's program "Higher School Pedagogy" in the specialty: 011 Educational, pedagogical sciences, fields of knowledge: 01 Education / Pedagogy at the Department of Theory and History of Pedagogy, University of Kiev named after Borys Grinchenko. The need to update the content and procedural of this training in the context of the development of innovation in education; the need to develop critical thinking and emotional intelligence of freelance teachers and students in a crisis situation in the country; ensuring information security and compliance with the rules of information hygiene at the personal level, the level of educational institutions, the state level, etc.

**Keywords:** innovation; innovative pedagogy; innovative pedagogical activity; information and communication technologies; leadership; leadership in education.



**Постановка проблеми.** Педагогічна практика завжди відбувається у певному контексті, тому для її актуальності та затребуваності необхідно враховувати сутнісні ознаки сучасного світу, який є мінливим, глобалізованим, сповненим інформацією, пронизаний впливом цифрових технологій. Інформаційне суспільство змінює способи життя людей, спілкування, мислення; канали впливу на інших людей; соціальні навички та поведінку. З цих причин заклади освіти та її системи освіти в цілому мають бути готові вийти за межі зони комфорту традиційного та звичного. Індикатором модерної та перспективної освіти є її відповідність потребам суспільства, тому освітні системи, щоб відповісти на таку калейдоскопічну реальність не просто прогресують, а занурюються в педагогічну революцію, все ширше і ширше впроваджуючи інновації. Провідником цих інновацій, своєрідними агентами змін є педагоги – як шкільні вчителі, так і викладачі закладів вищої освіти. Для того, щоб здобувачі освіти могли ефективно вирішувати нові освітні проблеми та досягати власних освітніх цілей, педагоги мають бути готові до оновлення репертуару власних педагогічних тактик на рівні навчальних методів, освітніх технологій. Освітні інновації сьогодні спрямовані на зміну характеру взаємодії педагогів та здобувачів освіти, віддаючи перевагу суб'єкт-суб'єктній взаємодії, побудові мереж співпраці; динамічне прийняття педагогічних рішень на основі актуальних навчальних досягнень здобувачів освіти; упровадження стратегій активного навчання; використання прикладів з реального життя; сприяння формуванню позитивної мотивації щодо навчання в усіх учасників освітнього процесу; ефективне використання технологій, в тому числі і цифрових. Педагогічні інновації на рівні практики – це адекватна відповідь на вирішення актуальних освітніх запитів здобувачів освіти, адже креативність та інновації в освіті – це не просто можливість, а необхідність [1, с. 47], а творчість, інновації та підприємництво є основами трикутника знань та освіти.

Зміни в дидактиці – це не дань моді, а закономірний процес, що опирається як на зовнішній запит, так і на творчі, інтуїтивні та особистісні здібності педагогів. Педагоги, з одного боку, суб'єктивно вирішують проблему практичної реалізації інновацій на рівні змісту, методів, стратегій та технологій навчання, адже від них, в певній мірі, залежить успішність реалізації освітніх реформ. З іншого боку, держава та суспільство транслиують педагогічну культуру, цінності та сенси через професійну підготовку педагогів. Саме тому, на нашу думку, важливо в підготовці майбутніх педагогів для різних ланок освіти, в тому числі і вищої освіти, передбачати їхню системну підготовку до впровадження інновацій в освіті. Враховуючи, що застосування чи невикористання інноваційних методів залежить від особистості педагога, його методичної компетентності, педагогічної майстерності. Завдання закладу вищої освіти – заохотити та стимулювати педагога до інновацій в професійній діяльності, розвитку власного творчого педагогічного потенціалу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Багатоаспектна проблематика педагогічної інноватики є предметом численних зарубіжних та вітчизняних досліджень. Так, Інститут освітніх технологій Відкритого університету з Великобританії (Institute of Educational Technology at The Open University (UK) з 2012 року щороку на своїх відкритих ресурсах публікує звіт за результатами дослідження найновіших педагогічних технологій, які були популярними в світі упродовж досліджуваного року (<http://www.open.ac.uk/blogs/innovating/>), які маркує як такі, що вже впливають на освітню практику, або пропонують можливості для майбутнього. За визначенням цього університету інноваційна педагогічна діяльність – це нові або змінювані теорії та практики викладання, навчання та оцінювання для сучасного світу, які часто уможливаються або підтримуються технологіями. Останній звіт датований початком 2021 року [2].

Термін «інноваційна педагогіка» все частіше використовується у зв'язку з результатами навчання (що презентуються як знання, навички, відповідальність та автономія чи знання, навички, ставлення та цінності), які необхідні сучасним здобувачам освіти для успішного функціонування у сучасному світі, створення кращого власного та суспільного майбутнього, а також у контексті навчальних систем, які можуть ефективно розвивати здобувачів освіти. Багато з інноваційних педагогічних технологій вимагають створення навчальних програм, в яких здобувачі освіти беруть активну роль в управлінні навчанням; очікується, що вони (інноваційні педагогічні технології, на яких базується інноваційна педагогіка) розвинуть звички метапізнання з точки зору знання того, що людина знає і що потрібно краще зрозуміти [3, с. 9]. Інноваційна педагогіка вчить здобувачів освіти бути зорієнтованими на зміни, спонукаючи їх досліджувати нові й невипробувані технології. Вона бере на себе амбітне завдання допомогти студентам навчитися жити з постійною невизначеністю у швидкозмінному світі, повному парадоксів, які неможливо вирішити. Допомагає їм навчитися вірити в себе, бути впевненими у своїх силах, вміти мотивувати себе [4].

Упровадженню в освітню практику інноваційної педагогіки присвячені найновіші роботи зарубіжних дослідників С. Herodotou, M. Sharples, M. Gaved, A. Kukulska-Hulme, B. Rienties, E. Scanlon and D. Whitelock, які акцентують на спрямованості інноваційної педагогіки на майбутнє та для побудови майбутнього [5];

T. Konst, L. Kairisto-Mertanen, дослідження яких спрямоване на імплементацію інноваційної педагогіки в практику вищої освіти, як своєрідну відповідь на виклики майбутнього [6]; J. Santos, A. Figueiredo, M. Vieira; A. Walder та L. Zhao, W. He & Y. Su, які усебічно досліджують педагогічні інновації та успішність їхнього запровадження у вищій освіті [7; 8; 9] та ін.

Для дослідників інновацій в сфері освіти стане у нагоді ґрунтовне монографічне дослідження за редакцією В. Кременя [10]. Серед робіт

українських учених вважаємо також за необхідне акцентувати на роботах І. Вакулової, яка вивчає педагогічну інноватику як предмет дослідження вітчизняних та зарубіжних учених [11]; І. Гавриш, що презентує методологічні та теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності [12]; Л. Козак, в сфері наукових інтересів якої інноваційна діяльність педагогів дошкільної освіти [13]; Л. Хоружої, предметом наукового пошуку якої є соціально-психологічні аспекти переходу педагогічного знання в інновацію [14] та інших. Про активний науковий інтерес українських учених до проблематики педагогічної інноватики засвідчують результати пошуку в україномовному сегменті Google Академії за ключовими словами «педагогічна інноватика», які становлять 7960 робіт.

Беручи до уваги, що для робіт кожного дослідника характерна певна суб'єктивність у розгляді феномену інновацій в освітній сфері, варто зауважити на таких спільних моментах, на які звертають увагу науковці. Це теза про те, що інноваційні підходи підвищують зацікавленість здобувачів освіти, мотивацію та критичне мислення, збільшують рефлексію, спонукають до розвитку вищих рівнів мислення, поглиблюють персональну відповідальність за навчання, розвивають уміння взаємодіяти з однолітками та педагогами, забезпечують задоволення від професійної діяльності педагогів і системний, часто миттєвий, зворотний зв'язок зі здобувачами освіти.

В цілому, в теорії і практиці освіти на сьогодні сформувалось вчення про створення педагогічних новацій, їх оцінку, освоєння педагогічним співтовариством і застосування на практиці, яке отримало назву педагогічна інноватика.

**Мета статті.** Презентувати досвід запровадження навчального курсу «Педагогічна інноватика» у підготовку майбутніх педагогів за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи» за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка на базі кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка та спрогнозувати перспективи оновлення змістової та процесуальної зазначеної підготовки в контексті розвитку інновацій в освіті.

**Виклад основного матеріалу.** Університет Грінченка прагне здійснювати підготовку фахівців у відповідності до сучасних освітніх трендів та потреб ринку праці, тому стратегічним рішенням при побудові освітньої програми підготовки магістрів – майбутніх викладачів вищої школи – було запровадження навчального курсу «Педагогічна інноватика». Потреба запровадження зазначеного курсу актуалізувалась також необхідністю подолання тих кризових моментів, які притаманні вищій освіті, та проявляються у невідповідності підготовки випускників вищої школи потребам постіндустріального суспільства; необхідності формулювання та реалізації



нових цілей діяльності закладів вищої освіти; узгодження інтересів, перспектив та потенційних можливостей суб'єктів освітнього процесу, адже педагогічна інноватика – це своєрідна стратегія підготовки здобувачів освіти до роботи у невизначеному майбутньому. Первісною метою інноваційної педагогіки у вищій школі є навчання майбутніх фахівців, які досягнуть успіху в своєму житті як професіонали і як особистості. Інноваційна педагогіка спрямована на особистісний ріст здобувача освіти через віру у здатність кожної особистості бути найкращим експертом свого майбутнього. Світ постійно змінюється, як і умови праці. Освіта має носити прогностичний характер та функціонувати проактивно, щоб реагувати на ці зміни. Ймовірно, що швидкість змін у майбутньому тільки прискорюватиметься. У наші дні, як і у майбутньому, успіх і гарне життя можуть мати інше значення в порівнянні з минулим, до якого успішно готувала традиційна педагогіка.

Автори курсу дотримуються міркування, що особливо важливим є впровадження інновацій у вищу педагогічну освіту, від якої залежить підготовка фахівців для усіх галузей, що, в свою чергу, впливає на економічне зростання, яке традиційно розглядається як основа добробуту людей. Реформування у сфері вищої освіти неможливе без ініціативи, підтримки та безпосередньої діяльності педагогічної спільноти. Відповідно мають відбутися змістові та організаційні зміни у підготовці педагогічних кадрів для вищої школи. Магістерська підготовка з педагогічних спеціальностей інтегрує в собі освітню та науково-дослідну складові. Освітній компонент спрямований на формування цілісного, комплексного бачення майбутньої професійної діяльності, глибоке критичне засвоєння сучасних наукових знань, які стануть підґрунтям для професійної та особистої самореалізації. Одним зі складників підготовки є набуття здобувачами освіти певного обсягу знань у галузі педагогічної інноватики як основи наукового пізнання, оптимального перетворення педагогічної реальності, інноваційної культури. На реалізацію цього завдання спрямований навчальний курс «Педагогічна інноватика», цільовими орієнтирами якого є формування системи професійної компетентності педагогів щодо реалізації механізмів лідерства для впровадження інновацій в системі освіти на основі знань про педагогічну інноватику; сучасних трендів освітньої сфери, зокрема у вищій школі; готовності сучасного викладача закладу вищої освіти вирішувати актуальні питання освітньої практики через розвиток креативності та фахових компетентностей, що сприятимуть інноваційному підходу до вирішення професійних завдань на основі експертизи, оцінки, моделювання, проєктування, апробації та реалізації освітніх інновацій, в тому числі з використанням інформаційно-комунікативних, цифрових технологій. Автори курсу також прагнуть сприяти розумінню інноваційної педагогіки, надаючи набір конкретних кроків, порад як застосувати педагогічні інновації на практиці для

досягнення освітніх цілей. Також застерігають, що жодна педагогічна стратегія ніколи не є остаточною, а постійно розвивається, а відтак потребує від педагога постійного розвитку та навчання.

Зміст навчального курсу структурований за двома змістовими модулями: «Лідерство та інновації в освіті» та «ІКТ в освіті». Кожен із них у свою чергу представлений чотирма темами, а саме: «Лідерство в діяльності викладача вищої школи», «Педагогічна інноватика та інноваційні процеси у вищій освіті», «Інновації в організації освітнього процесу», «Технології навчання на основі активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти», «Роль і місце ІКТ в реалізації сучасної освітньої парадигми. Особливості педагогічної науки в умовах інформатизації освіти», «Вирішення дидактичних задач за допомогою ІКТ», «Інформаційно-комунікаційні засоби і методи навчання та організації освітнього процесу у ЗВО», «Методика використання ІКТ у практиці викладача ЗВО». Зазначені теми реалізуються у єдності теоретичної та технологічної складових через опанування теоретичних знань та виконання відповідних практичних завдань.

Відбір змістових складових курсу здійснювався на основі аналізу сучасних тенденції щодо впровадження інновацій в освіті з урахуванням його цільової спрямованості та місця у професійній підготовці майбутніх педагогів вищої школи. Очікувані результати навчання за результатами опанування курсом передбачають, що здобувачі освіти будуть володіти знаннями про сучасні тренди в освіті в цілому та вищій освіті зокрема; розуміти сутність базових понять педагогічної інноватики та лідерства в освіті; знати структуру й динаміку розвитку освітніх інноваційних процесів, особливості та структуру інноваційної професійної діяльності викладача вищої школи; усвідомлювати сутність лідерства в освіті; розуміти інноваційний характер сучасних методів, форм, технологій організації освітнього процесу у вищій школі; знати та розуміти сутність сучасних інтерактивних технологій навчання та вміти їх реалізовувати в освітньому процесі вищої школи; знати особливості організації електронного навчання, сучасних цифрових інструментів та ресурсів для забезпечення освітнього процесу та вміти їх доцільно застосовувати; розуміти та враховувати вплив соціальних та особистісних факторів на перебіг інноваційних педагогічних процесів; володіти операціями аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння педагогічних явищ і процесів для вирішення різних професійних завдань; вміти будувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію, дотримуватися правил ефективної комунікації та норм професійної етики; бути готовими доцільно та ефективно застосовувати сучасні освітні технології (дистанційні, активні, мультимедійні); вміти проявляти лідерський потенціал та лідерські уміння у вирішенні організаційно-управлінських завдань інноваційної діяльності; бути готовими самовдосконалюватись, застосовуючи різноманітні освітні ресурси; усвідомлювати, переосмислювати особистісний та професійний досвід.



Запропонована навчальна дисципліна забезпечена відповідним сертифікованим навчальним курсом у системі електронного навчання Університету Грінченка (<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=22544>) та навчальним посібником «Педагогічна інноватика» [15]. Зазначений посібник стане у нагоді не тільки здобувачам освіти, але й широкому колу педагогічних працівників, які цікавляться інноваційними процесами в педагогіці. Кожна із тем у посібнику розкривається через теоретичний та практичний блоки, супроводжується рекомендаційним списком літератури. Також авторами впорядкований глосарій до навчальної дисципліни та список корисних електронних джерел.

Для аналізу корисності тієї чи іншої дисципліни для здобувачів освіти, зазвичай, автори цього курсу в кінці вивчення пропонують студентам невелику вправу на рефлексію, яка передбачає виокремлення трьох моментів, які запам'ятались, як позитивні; трьох моментів, які б хотілося змінити та персональну рекомендацію/побажання викладачеві. Наведемо кілька позитивних моментів, які відмічали здобувачі освіти.

Так, магістратка Марія Г. зазначила, що її «змотивували пари з цього курсу. Я почала багато читати, намагатися критично аналізувати оцінювати інформацію. Сподобалися практичні рекомендації та ілюстративні приклади щодо застосування інноваційних педагогічних технологій».

Здобувачка Анастасія О. відмітила доцільно дібраний теоретичний матеріал та запропоновані практичні завдання в електронному навчальному курсі. Наявність ЕНК дозволяє працювати в асинхронному режимі, що дуже важливо в сьогоdnішніх умовах.

Студентка Вероніка К. подякувала за можливість попрактикуватися у застосуванні можливостей ІК-технологій в освітньому процесі через створення квазіпрофесійної ситуації, коли студенти готували невелику частину пари для своїх одногрупників.

Вікторія К. акцентувала увагу на широкому переліку технологій активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, який був передбачений для вивчення авторами курсу.

Запропонована навчальна дисципліна охоплює різні інноваційні технології, разом з тим, зконцентруємо увагу на цифрових освітніх технологіях, які актуалізувалися за останні роки в специфічних карантинних умовах COVID-19 та воєнної інтервенції в Україну з боку росії. Ми поділяємо думку Стіва Джобса, який акцентує увагу на технологіях, які можуть зробити життя простішим, але не варто розглядати їх як фактор зміни всього у світі. Адже «для того, щоб речі були важливими, вони не повинні обов'язково міняти світ» [16]. Зважаючи на те, що Україна наразі переживає складний історичний етап свого розвитку як незалежна держава, маємо констатувати беззаперечний факт руйнування під час війни усталених систем майже в усіх суспільних галузях.

Кризову ситуацію переживає й вища освіта: модернізація організаційних форм навчання, перехід переважно до змішаної форми навчання (синхронний/асинхронний режими), робота викладачів ЗВО постійно здійснюється в умовах небезпечних для життя. З огляду на це здобувачам другого (магістерського) рівня ОП «Педагогіка вищої школи» нами було запропоновано наступне опитування на дошці спільного користування Padlet, у ході якого респонденти мали дати відповіді на наступні питання:

1. Які аспекти дистанційного навчання активно впроваджено Вами під час війни?
2. Що, на Вашу думку, було втрачено під час дистанційного навчання після 24 лютого 2022 року?
3. Які Ви бачите переваги застосування цифрових технологій в освіті?
4. Які Ви бачите недоліки застосування цифрових технологій в освіті?
5. Як, на Вашу думку, цифрові технології впливають на діяльність сучасного викладача?
6. Як, на Вашу думку, цифрові технології впливають на здобувача освіти?

Режим доступу: [https://uk.padlet.com/m\\_kozyr/y8tcsxbhtkaq38aq](https://uk.padlet.com/m_kozyr/y8tcsxbhtkaq38aq)

За результатами опитування нами з'ясовано:

1. під час війни майбутні педагоги найчастіше користувалися такими ресурсами: Google Classroom, Google Meet, Google Forms, Google Jamboard, Google Presentations, Zoom, World Wall, Wheel Names, Class Time, Kahoot;
2. після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну здобувачами було частково втрачено можливість навчатися дистанційно з-за слабого сигналу Інтернету; на окупованих територіях її втрачено повністю; майже в усіх студентів низький рівень мотивації до навчання й концентрації уваги на темі обговорення; під час повітряних тривог освітній процес, як правило, переривається;
3. серед переваг дистанційного навчання в кризових умовах залишається можливість створення спільного освітнього середовища з матеріалами відкритого доступу; швидкість обміну й поширення інформації: застосування інтерактивних онлайн-завдань; виконання здобувачами спільних онлайн-проектів у режимі реального часу з різних географічних точок; заощадження часу на виконання завдань і модульного контролю; мобільність;
4. серед недоліків було визначено існування великої кількості недостовірної інформації і фейків, що значно ускладнює інформаційний пошук; нестабільний Інтернет; низька якість різних видів контролю, адже здобувачі мають можливість списати, не вмикаючи камеру; в деяких онлайн-інструментах відсутня персоналізація та можливість поставити оцінку за виконання певного завдання;

5. щодо впливів цифрових технологій на сучасного викладача й здобувача освіти респонденти виокремили наступні: швидкість і зручність у підготовці й виконанні завдань; різноманітність опцій і онлайн-сервісів; можливість працювати у будь-який зручний час із будь-якого міста; позитивний вплив на самореалізацію, адаптацію до нових умов навчання; можливість швидкого feedback; з негативних - погіршення стану здоров'я, зору, академічна недобросовісність;

6. одними з правил інформаційної гігієни визначено обов'язкову фільтрацію освітнього контенту й потоку інформації; розвиток критичного мислення; уникнення clickbait; перевірка інформаційних першоджерел; орієнтація на офіційні сайти; не поширювати неперевірену інформацію; убезпечувати себе й тих, кого навчаємо, від інформаційного перевантаження.

Різноманітність сервісів спільного користування надає унікальну можливість майбутнім педагогам не лише опановувати їх роботу, а й застосовувати у власній педагогічній практиці. Ось в такий спосіб здобувачі V курсу другого (магістерського) рівня освіти ОП «Педагогіка вищої школи» Університету Грінченка використовують дошку Trello для інтерактиву під час вивчення дисципліни «Педагогічна інноватика» (Режим доступу: <https://trello.com/b/55cI6PhD>).

Практичні завдання з «Педагогічної інноватики» допомагають не лише розвивати критичне мислення, а й вільно висловлювати власну думку щодо впровадження інновацій в освіті в кризових умовах і в ситуації невизначеності; виокремлювати спільне й відмінне в процесах інформатизації й формування педагогіки нового типу; формувати лідерські якості й мати всі можливості для самоідентифікації себе як громадянина в першу чергу, і як професіонала вищого гатунку в галузі освіти.

**Приклад завдання.** Поміркуйте над наступним питанням: яким чином мета інформатизації освіти інтегрується в мету і завдання інформаційної педагогіки? Які поняття у даній ситуації можна ототожнити, а що, на Вашу думку, варто розвести? Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Таблиця 1):

Таблиця 1

**Інтеграція мети інформатизації освіти  
в мету і завдання інформаційної педагогіки**

Спільне	Відмінності
<p><i>Дають уявлення про поняття «інформації» в умовах сучасної освіти, пояснюють її вплив на процес навчання та виховання.</i></p>	<p><i>Інформатизація освіти містить детальний опис завдань. В інформаційній педагогіці нема їх конкретного опису, так як вона знаходиться в стадії свого розвитку.</i></p>



<i>Головним елементом є інформація та інформаційні процеси.</i>	<i>Інформатизація є процесом, інформаційна педагогіка – розділом прикладної інформології.</i>
<i>Передбачають процес набуття громадянами ІТ-компетентностей.</i>	<i>Інформаційна педагогіка вчить людину вести наукові дослідження, а інформатизація освіти готує тих, хто навчається до повноцінної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві.</i>
<i>Сприяють розвитку креативного мислення, формуванню здатності використовувати наявні теоретичні і практичні знання для вирішення ІТ-завдань.</i>	<i>Інформаційна педагогіка спрямована на вивчення проблем розвитку і самореалізації особистості в інформаційно-освітньому просторі, а інформатизація освіти – загалом на підвищення якості освіти.</i>

**Висновки.** Таким чином, презентований досвід упровадження навчального курсу «Педагогічна інноватика» у підготовку майбутніх педагогів за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів «Педагогіка вищої школи» за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка на базі кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка засвідчив необхідність оновлення змістової та процесуальної зазначеної підготовки в контексті розвитку інновацій в освіті; необхідність розвитку критичного мислення й емоційного інтелекту викладачів ЗВО і здобувачів освіти в умовах кризової ситуації в країні; забезпечення інформаційної безпеки й дотримання правил інформаційної гігієни на особистому рівні, рівні освітніх установ, державному рівні тощо.

#### **Література:**

1. Ferrari, A., Cachia, R., & Punie, Y. (2009). Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. Literature review on Innovation and Creativity in E&T in the EU Member States (ICEAC). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Retrieved from [ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/JRC52374\\_TN.pdf](ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/JRC52374_TN.pdf)
2. Kukulska-Hulme, A., Bossu, C., Coughlan, T., Ferguson, R., FitzGerald, E., Gaved, M., Herodotou, C., Rienties, B., Sargent, J., Scanlon, E., Tang, J., Wang, Q., Whitelock, D., Zhang, S. (2021). Innovating Pedagogy 2021: Open University Innovation Report 9. Milton Keynes: The Open University.
3. Peterson, A. (2018). The purpose of pedagogy. In A. Peterson, H. Dumont, M. Lafuente, & N. Law (Eds.). Understanding innovative pedagogies: Key themes to analyse new

approaches to teaching and learning. *OECD Education Working Papers* No. 172 (pp. 8-12). Paris: OECD Publishing. <https://dx.doi.org/10.1787/9f843a6e-en>

4. Darsø, L. (2019). *Innovationspædagogik. Kunsten at fremelske innovationskompetence*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

5. Herodotou C, Sharples M, Gaved M, Kukulska-Hulme A, Rienties B, Scanlon E and Whitelock D (2019) Innovative Pedagogies of the Future: An Evidence-Based Selection. *Front. Educ.* 4:113. doi: 10.3389/educ.2019.00113

6. Konst T., Kairisto-Mertanen L. (2018) Innovation Pedagogy - Preparing Higher Education Institutions for Future Challenges: Course Material from Turku University of Applied Sciences

7. Santos, J., Figueiredo, A. S., & Vieira, M. (2019). Innovative pedagogical practices in higher education: An integrative literature review. *Nurse Education Today*, 72, 12-17.

8. Walder, A. M. (2014). The concept of pedagogical innovation in higher education. *Education Journal*, 3(3), 195-202.

9. Zhao, L., He, W., & Su, Y. S. (2021). Innovative pedagogy and design-based research on flipped learning in higher education. *Frontiers in Psychology*, 12, 230.

10. Кремень В. *Феномен інновації: освіта, суспільство, культура* : монографія / за ред. В.Г.Кременя. Київ : Педагогічна думка. 2008. 472 с.

11. Вакулова, І. (2021). Педагогічна інноватика як предмет дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. *Освітологічний дискурс*, 35(4), 118–140. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.48>

12. Гавриш, І. (2005). *Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності (методологічний і теоретичний аспекти)*: монографія. Харків: ХОНМІБО, 388 с.

13. Козак, Л. (2021). Формування готовності майбутніх педагогів дошкільної освіти до інноваційної діяльності на засадах проєктного навчання. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*, (35 (1)), 71-77.

14. Хоружа, Л. (2021). Соціально-психологічні аспекти переходу педагогічного знання в інновацію. *Освітологічний дискурс*, 34(4), 103-117.

15. Братко, М., & Козир, М. (2021). *Педагогічна інноватика*. 272 с.

16. Джобс С. (2018) *Цитати про технології*. Режим доступу: <http://library.donnu.edu.ua/node/108>

### References:

1. Ferrari, A., Cachia, R., & Punie, Y. (2009). *Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. Literature review on Innovation and Creativity in E&T in the EU Member States (ICEAC)*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Retrieved from [ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/JRC52374\\_TN.pdf](ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/JRC52374_TN.pdf) [in English].

2. Kukulska-Hulme, A., Bossu, C., Coughlan, T., Ferguson, R., FitzGerald, E., Gaved, M., Herodotou, C., Rienties, B., Sargent, J., Scanlon, E., Tang, J., Wang, Q., Whitelock, D., Zhang, S. (2021). *Innovating Pedagogy 2021: Open University Innovation Report 9*. Milton Keynes: The Open University [in English].

3. Peterson, A. (2018). *The purpose of pedagogy*. In A. Peterson, H. Dumont, M. Lafuente, & N. Law (Eds.). *Understanding innovative pedagogies: Key themes to analyse new approaches to teaching and learning*. *OECD Education Working Papers* No. 172. Paris: OECD Publishing. <https://dx.doi.org/10.1787/9f843a6e-en> [in English].

4. Darsø, L. (2019). *Innovationspædagogik. Kunsten at fremelske innovationskompetence*. Fredriksberg: Samfundslitteratur [in Danish].

5. Herodotou C., Sharples M., Gaved M., Kukulska-Hulme A., Rienties B., Scanlon E. and Whitelock D. (2019) *Innovative Pedagogies of the Future: An Evidence-Based Selection*. *Front. Educ.* 4:113. doi: 10.3389/educ.2019.00113 [in English].
6. Konst T., Kairisto-Mertanen L. (2018) *Innovation Pedagogy - Preparing Higher Education Institutions for Future Challenges: Course Material from Turku University of Applied Sciences* [in English].
7. Santos, J., Figueiredo, A. S., & Vieira, M. (2019). *Innovative pedagogical practices in higher education: An integrative literature review*. *Nurse Education Today*, 72 [in English].
8. Walder, A. M. (2014). *The concept of pedagogical innovation in higher education*. *Education Journal*, 3(3) [in English].
9. Zhao, L., He, W., & Su, Y. S. (2021). *Innovative pedagogy and design-based research on flipped learning in higher education*. *Frontiers in Psychology*, 12 [in English].
10. Kremen, V.G. (2008). *Fenomen innovatsii: osvita, suspilstvo, kultura [The phenomenon of innovation: education, society, culture] : monohrafiia / za red. V.H.Kremenia*. Kyiv : Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
11. Vakulova, I. (2021). Pedahohichna innovatyka yak predmet doslidzhennia vitchyznianskykh ta zarubizhnykh uchenykh [Pedagogical innovation as a subject of research of domestic and foreign scientists]. *Osvitohichnyi dyskurs - Educational discourse*, 35(4). <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.48> [in Ukrainian].
12. Havrysh, I.V. (2005). *Formuvannia hotovnosti maibutnykh uchyteliv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti (metodolohichni i teoretychnyi aspekty) [Formation of readiness of future teachers for innovative professional activity (methodological and theoretical aspects)]*: monohrafiia. Kharkiv: KhONMIBO [in Ukrainian].
13. Kozak, L.V. (2021). Formuvannia hotovnosti maibutnykh pedahohiv doshkilnoi osvity do innovatsiinoi diialnosti na zasadakh proiektnoho navchannia [Formation of readiness of future teachers of preschool education for innovative activity on the basis of project-based learning]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika - Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy*, (35 (1)) [in Ukrainian].
14. Khoruzha, L.L. (2021). Cotsialno-psykholohichni aspekty perekhodu pedahohichnoho znannia v innovatsiiu [Socio-psychological aspects of the transition of pedagogical knowledge into innovation]. *Osvitohichnyi dyskurs - Educational discourse*, 34(4) [in Ukrainian].
15. Bratko, M. V., & Kozyr, M. V. (2021). *Pedahohichna innovatyka [Pedagogical innovation]* [in Ukrainian].
16. Dzhobs S. (2018) *Tsytyaty pro tekhnolohii [Quotes about technology]*. Rezhym dostupu: <http://library.donnu.edu.ua/node/108> [in Ukrainian].